

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije raspravljala ni o jednom zakonu koji bi bio od posebnog značaja za medijski sektor. Objavljen je, međutim, srpski prevod Medijske studije, na čijoj su izradi radili eksperti koje je angažovala Evropska komisija, a koja bi trebalo da predstavlja osnov za izradu Medijske strategije, te posledično i za zakonske izmene koje bi trebalo da obuhvate čitav niz propisa, uključujući i Zakon o javnom informisanju, Zakon o radiodifuziji, Zakon o lokalnoj samoupravi, Zakon o glavnom gradu i Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, te da dovedu do ciljane reorganizacije i reforme srpske medijske scene. Stoga ćemo se u ovom izveštaju pozabaviti nekim od preporuka koje su u Medijskoj studiji sadržane.

Medijska studija svoje preporuke deli u šest grupa koje se odnose na:

- lokalne, opštinske i regionalne radio i televizijske stanice i za lokalne štampane medije
- nacionalnu radiodifuziju u Srbiji
- regulatorna tela – Republičku radiodifuznu agenciju, Republičku agenciju za telekomunikacije i Savet za štampu
- digitalizaciju
- medijski sadržaj (ova grupa preporuka bavi se pitanjima distribucije programa elektronskih medija, zaštitom intelektualne svojine i unapređenjem medijske pismenosti)
- podršku medijima.

Najinteresantnije preporuke svakako su one koje predviđaju kreiranje novog modela regionalne radiodifuzije u Srbiji, koja bi bila zasnovana na regionalnim javnim servisima.

Autori studije predlažu da ministarstvo kulture definiše 10 do 15 regiona, u kojima bi se u svakom formirao Programski savet od 17 do 21 članova, koji bi birali Upravne odbore novih regionalnih javnih servisa. Upravni odbori koji bi imali 7 do 9 članova, nakon ovoga bi, putem javnog konkursa, birali izvršne direktore i glavne urednike regionalnih javnih servisa, koji bi imali sva uređivačka i finasijska ovlašćenja i odgovornosti. Svaki regionalni javni servis bio bi osnovan kao samostalno i nezavisno pravno lice, koje bi preuzelo opremu i osoblje regionalnih i lokalnih emitera u vlasništvu opština. Preporuka je da se privatnim radio i TV stanicama takođe ponudi da prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje. Regionalni javni

servisi finansirali bi se iz pretplate preko sadašnje pretplate RTS-a i ne bi imali svoje nezavisne frekvencije, već bi emitovali na frekvencijama RTS-a u periodima koji bi bili utvrđeni kroz mehanizme kolektivnog ugovaranja mreže regionalnih javnih servisa sa jedne i RTS-a sa druge strane. Preporukama se ostavlja prostor da u jednom trenutku, regionalni emiteri prošire broj sati regionalnog emitovanja, odnosno da ustanove zajednički nacionalni kanal regionalnih javnih servisa, ukoliko se za to steknu potreba, finansijski i politički uslovi. Jedna od preporuka je i da se Radio televizija Vojvodine reorganizuje kao regionalni emiter javnog servisa, koji bi umesto svoja sadašnja dva televizijska kanala, program emitovao samo u slotovima na kanalima RTS-a.

U odnosu na nacionalne komercijalne emitere, preporučeno je da se iz pretplate preko pretplate za RTS, kreira fond za njihovu produkciju programa koji po svojoj suštini predstavljaju sadržaje koji se obično vezuju za javni servis (na primer za istraživačko novinarstvo, dokumentarne sadržaje, itd.). Takođe je preporučeno i da se pri obnavljanju dozvola, nakon njihovog isteka, sada postojeći broj od šest nacionalnih dozvola na pet televizijskih mreža, smanji na samo dve dozvole. Pri navedenom bi se na konkursu za obnavljanje dozvola ponuđeni sadržaj programa vrednovao kao važniji od potencijalnog prihoda koji bi država mogla ostvariti kroz naknade za frekvencije.

Poseban set preporuka odnosi se na prikupljanje radio televizijske pretplate. Preporučuje se uspostavljanje novog sistema naplate, između ostalog i formiranje posebnog preduzeća, kako bi se minimizirao gubitak na troškovima naplate i maksimizirala efikasnost prikupljanja pretplate. Preporučuje se i značajno povećanje pretplate, i to od oko 50%, kako bi se iz nje, pored RTS-a, finansirali i regionalni emiteri javnog servisa, uključujući i RTV, njihova produkcija programa za RTS, regionalno emitovanje stanica civilnog sektora, programi manjinskih medija i produkcija programa javnog servisa od strane komercijalnih medija.

Već 7. jula, više nevladinih organizacija okupljenih u Građansku Vojvodinu, objavile su saopštenje kojim su se oštro usprotivile preporuci da se Javni servis Vojvodine praktično ukine, odnosno da se „svede na jednu od desetak regionalnih radio-televizija koje će funkcionisati u sistemu RTS“, kako se navodi u saopštenju. Građanska Vojvodina u saopštenju ističe da nije zadovoljna trenutnim stanjem na RTV, te da smatra da ova medijska kuća mora uložiti ogroman napor kako bi se transformisala u moderan javni servis koji će raditi u interesu svih građana Vojvodine i bez uticaja političkih stranaka, ali da se, sa druge strane, njenim svođenjem na „prozor“ na RTS-u, bez sopstvenih kanala emitovanja, ozbiljno ugrožavaju prava građana Vojvodine na informisanje, a pogotovo prava pripadnika

nacionalnih manjina. Građansku Vojvodinu čine Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Centar za regionalizam (Novi Sad), Centar za razvoj civilnog društva (Zrenjanin), Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji (Beograd - Novi Sad), Građanski fond Panonija (Novi Sad), Otvoreni licej (Sombor), Zelena mreža Vojvodine i Građanska akcija (Pančevo). Komentara studije iz drugih izvora tokom perioda na koji se ovaj izveštaj odnosi, nije bilo, ali se se oni svakako mogu očekivati sa početkom javne rasprave i organizacijom serije najavljenih okruglih stolova.

Ono što se već sada može zaključiti o datim preporukama, jeste da njihova implementacija podrazumeva naplatu pretplate na nivou od 100% (u ovom trenutku pretplata se naplaćuje jedva sa nekih 50%), praćenu njenim poskupljenjem za oko 50%. Istovremeno, iako efikasnost u naplati pretplate sama po sebi nije sporna, studija ne sadrži preporuke koje bi išle u pravcu ograničavanja prava RTS-a da se finansira i iz komercijalnih izvora. Studija, s druge strane, ispravno prepoznaje problem koji je u Srbiji kreiran izdavanjem nerazumno velikog broja dozvola za emitovanje, ali ne preporučuje stimulatивne mere kojima bi država mogla da podstakne konsolidaciju medijskog tržišta. Lokalnim i regionalnim komercijalnim emiterima preporučuje se ili da prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis i da se praktično utope u njega, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje, bez mogućnosti za obnavljanje dozvole. Ovakvom rešenju kroz preporuke nije predložena nijedna alternativa, recimo kroz preporučivanje podsticaja za fuzije lokalnih emitera, a kako bi se kroz njih, bez favorizovanja još neprivatizovanih opštinskih medija, ostvarila veća regionalna pokrivanja nego što je to danas slučaj. Pristup većem tržištu, manja konkurencija, manji troškovi, podrška iz opštinskih budžeta svih opština u regionu, koji bi se na taj način postigli, nisu opcije koje su u dovoljnoj meri razmatrane u Studiji. Takođe, čini se da su prostor i podrška koju Studija daje stanicama civilnog sektora, nesrazmerni zastupljenosti ovakvih emitera na medijskoj sceni Srbije, posebno po pitanju televizije, budući da televizija civilnog sektora u Srbiji nema, ili ih gotovo nema. Zato bi pre valjalo razmišljati o tome da se regionalne frekvencije, namenjene preporukama uz studiju za televizije civilnog sektora, prenamene komercijalnim emiterima kojih ima, čije bi gašenje moglo prozrokovati ozbiljnu štetu po medijsku scenu.

Takođe, čini se da ovako ozbiljna zahvatanja u srž medijskog sistema, nameću neophodnost da se ostvaruju postepeno i stalno preispituju kroz pilot projekte. Ako je mišljenje autora studije da se interesi boljeg informisanja građana o stvarima od regionalnog interesa mogu ostvariti kroz regionalne javne servise koji ne bi imali sopstvene frekvencije, već bi emitovali u programskim prozorima u okviru postojećih kanala RTS-a, možda bi valjalo razmotriti mogućnost da se takav koncept kroz pilot projekat ispita u jednom regionu, ili u manjem

broju regiona, pre nego što bi se prihvatilo za čitavu Srbiju. Testiranje bilo kog rešenja kroz pilot projekte, svakako ne bi smela biti opcija koja se unapred odbacuje. U suprotnom, ako se ispostavi da smo ponovo kao društvo doneli pogrešnu odluku, šteta bi bila nenadoknativa.